

Gospodar mjuzikla i evergreena

Tekst: **IGOR WEIDLICH**
Snimio: **ROMEO IBRIŠEVIĆ**

Alfi Kabiljo, Zagrepčanin koji je tijekom svoje karijere još od 50-ih godina protekloga stoljeća publiku oduševljavao nebrojenim hitovima i evergreenima, s punim se pravom smatra i jednom od najzaslužnijih osoba za razvoj hrvatskoga mjuzikla. Dovoljno je samo spomenuti legendarnu „Jaltu, Jaltu“...

iako

‘Radio sam ploče s Ivom Robićem, Vicom Ukovom, Gabi Novak, Terezom Kesovijom, Arsenom Dedićem, Oliverom Dragojevićem, Josipom Lisac, Anom Štefok, Zdenkom Vučković, Kićom Slabincem, Višnjom Korbar, Đimijem Stanićem... A s Radojkom Šverko ostvarivao sam najveće uspjehe’

su mnogima kultura i umjetnički izričaji danas negdje na dnu ljestvice životnih prioriteta, gotovo da nema čovjeka u Hrvatskoj, bilo koje generacije, a koji nije barem čuo za mjuzikl „Jalta, Jalta“, ili ne bi znao otpjevati pokoji takt slavne pjesme „Neka cijeli svijet“. Ta skladba koja je odjeknula i daleko izvan granica naše zemlje, samo je dio bogatog skladateljskog opusa Alfija Kabilja, Zagrepčana koji je tijekom svoje karijere još od 50-ih godina protekloga stoljeća publiku oduševljavao nebrojenim hitovima i evergreenima, a s punim ga se pravom smatra jednom od najzaslužnijih osoba za razvoj hrvatskoga mjuzikla.

No, dok će ga neki povezivati uglavnom uz taj popularni kazališni žanr, mnogima je nepoznato da je Alfi Kabiljo svojim popularnim skladbama osvojio gotovo sve vodeće svjetske glazbene festivale - radio je i u Hollywoodu, Londonu, Parizu i Tokiju, napisao glazbu za sedamdesetak filmova i više od stotinu epizoda televizijskih serija (uvijek u izvedbi orkestra), i dandanas iz svjetskih metropola prima narudžbe za svoju glazbu, a iznimno bogat opus ostvario je i u ozbiljnijoj, komornoj glazbi.

Uživajući u čarima novih tehnologija, koje su mu u počecima karijere bile nezamislive, i prije samoga intervjua za naš magazin izdvojio je nekoliko minuta kako bi notne zapise svoje nove skladbe internetom poslao u Australiju, i to tek nekoliko sati prije nego što će tamošnji orkestar započeti s glazbenom probom.

→ Jedan ste od najplodnijih i najpriznatijih hrvatskih skladatelja koji je radio i još uvijek radi za brojne naručitelje diljem svijeta. Ipak, uvijek ste bili i ostali vezani uz rodni Zagreb. Odakle ta odanost svom gradu?

- Imao sam mnoštvo prilika ostati živjeti u nekom od svjetskih gradova. Radio sam u Hollywoodu, Barceloni, Londonu, Madridu, Beču, Tokiju i brojnim drugim gradovima. Gotovo svugdje su mi nudili mogućnost da tamo i ostanem. No, ja sam radio po mjesec-dva i vraćao se u Zagreb, a za to je ipak „kriva“ kvaliteta života koja je ovdje neusporedivo bolja nego drugdje. Recimo u Hollywoodu su goleme udaljenosti, čovjek provede po dva ili tri sata u automobilu samo ako želi nekamo otići. Samo do mog agenta trebalo mi je po sat i pol. Tako se gubi previše vremena. Uostalom, ja sam i športaš i hedonist. Teško mi je bilo sve to pomiriti, a da se ne gubi puno energije. Trebale su se žrtvovati neke stvari, a ja nisam htio žrtvovati ništa od svog načina života.

Zagreb je, po mom mišljenju, sjajno smješten. Dovoljno blizu mora, nekoliko minuta od skijališta ili teniskih terena, a i obitelj mi je ovdje. Uglavnom, nikad ne bih mijenjao taj život koji imam u Zagrebu... Makar, i danas sam stalno u vezi s inozemstvom - nedavno sam imao dva koncerta ozbiljne glazbe u Beču, a u studenome ću imati cjelovečernji koncert komorne glazbe u Nici, na jednom od najvećih svjetskih festivala. Stalno sam u pokretu, ali sve se danas može riješiti zrakoplovom, i brzo se vratiti natrag u Zagreb.

→ U Zagrebu ste i rođeni, no porijeklo vaše obitelji prilično je zanimljivo...

- Točno, imam sefardske korijene. Sefardi su Židovi s područja Španjolske i Portugala, koje je kraljica Elizabeta u 16. stoljeću protjerala s tih prostora, a utočište su pronašli u Turskom carstvu. Tako su moji preci došli na prostore sadašnje Bosne i Hercegovine, gdje se do današnjih dana govori jezik ladino. Moj otac je 1918. iz Sarajeva došao u Zagreb i vrlo brzo razvio veliku građevinsku tvrtku, izgradio je brojne kuće na prostoru naše metropole. Tako da sam ja rođen i odrastao u Zagrebu.

→ U svom ste gradu pronašli i dobre glazbene temelje koji će vam obilježiti život. Kada ste se počeli baviti glazbom?

- Vrlo rano. Moji su roditelji bili dobri prijatelji sa sjajnim skladateljem i pedagogom Rudolfom Matzom i njegovom suprugom Margitom, koja je bila vrsna pijanistica i čembalistica. Tako su me roditelji već sa šest godina upisali u Matzovu privatnu glazbenu školu, počeo sam sa solfeggiom, a sa sedam godina krenuo sam učiti svirati klavir. Matzovi su zaista bili iznimni pedagozi i kod njih je svaki mjesec bila neka produkcija, a na tim produkcijama svirao sam i ja.

Matz je volio talentirane đake, pa je čak jednu sonatinu posvetio Dubravku Detoniju, koji je kasnije postao svjetski priznati skladatelj, potom Stipici Radiću, koji je stasao u jednog od naših najvećih pijanista, te meni. To nam je kao klincima bila velika čast i mene je od tih dana glazba jako zaokupila.

Također, velika je prednost bila to što su moji roditelji imali fenomenalnu kolekciju gramofonskih ploča, i zabavne i ozbiljne glazbe. Tako sam kao klinac slušao Stravinskog, Ravela i Debussyja, te razne opere - Verdija, Wagnera, Rossinija i mnoge druge. Već sam u djetinjstvu jako proširio svoj glazbeni vidokrug, jer sam imao pravo bogatstvo za slušanje.

A onda je 1945. godine kod nas počeo velik utjecaj sovjetske glazbe; u Zagrebu su Sovjeti imali i svoju trgovinu u kojoj su prodavali knjige i note, pa sam ja praktički u besćenje kupovao ruske note i ploče. Znao sam tada u susjedstvu nekome nositi drva, zaraditi sitni novac i potrošiti ga na te ploče. Tako sam slušao i Šostakoviča i Prokofjeva, a mogao sam i gledati i pratiti njihove note. Najviše sam naučio od „Slika s izložbe“ jer sam slušao orkestraciju Leopolda Stokovskog i sve to pratio u notama. Tako sam vrlo rano naučio baratati orkestrom.

Uz to, moja je majka uspjela nabaviti i neke note Ravelovih djela, pa sam već kao klinac „studirao“ i tog velikog skladatelja. Sve mi je to kasnije pomoglo u karijeri.

→ No, za vrijeme školovanja niste se bavili isključivo glazbom?

- Moram spomenuti da sam se uvijek bavio i športom, paralelno s gimnazijom i glazbenom školom. Mislim da mi je u stvaralaštvu pomoglo i to što sam uvijek imao izvrsnu kondiciju. Plivao sam u klubu „Naprijed“, čak sam plivao na pionirskom prvenstvu Jugoslavije. Skijao sam, išao na razna skijaška natjecanja, a igrao sam i tenis kojemu sam se posljednjih godina puno aktivnije vratio.

→ Kako to da ste na koncu završili arhitekturu, a ne Muzičku akademiju?

- Moj je otac bio priznati građevinar, a meni su imponirali njegovi kolege arhitekti. Arhitektura me i sama po sebi zanimala. Muzičku akademiju nisam upisivao, a jedan od razloga tome bio je što je jedan profesor bio jako ljubomoran na mene. Vrlo je vjerojatno da sam tada o suvremenoj glazbi znao više od njega, pa je tu došlo do nekog raskoraka. Također, strašno sam se bojao kolegija iz harmonije profesora Natka Devčića, govori se da kod njega svi padaju na

‘Veliki trijumf je bio kada je „Jalta, Jalta“ igrala u Trstu, i to na talijanskom jeziku, u izvođenju kazališta „Komedija“. Taj delirij, kada se sva publika sjatila prema pozornici, te ovacije, to nikada prije nisam doživio...’

ispitima. Najveći je paradoks da kad sam kasnije imao jedan koncert svoje filmske glazbe, onda mi je upravo Devčić došao čestitati, a ja sam mu priznao da je on bio jedan od glavnih razloga što nisam upisao Akademiju.

No, ja sam već za vrijeme studija arhitekture radio kao profesionalac u glazbi, aranžirao sam za radio, televiziju, imao sam već i uspjehe na festivalima, zaredale su se nagrade i tako mi je karijera ostala vezana uz glazbu.

→ Možete li se prisjetiti svojih prvih nastupa?

- Osim nastupa u produkcijama Rudolfa Matza, u to je vrijeme bilo i dosta plesnjaka, tako da sam s bendom počeo svirati u plesnim školama te na čagama, i to popularne stvari. Svirali smo tada kao bend i na raznim događanjima, karnevalima, proslavama, čak smo jednom svirali i za Tita u Esplanadi. Istina, Tito je tada na raspolaganju imao tri benda koja su svirala, a on je ipak poslušao druga dva, ne i nas...

Nastupao sam i s poznatom Grupom 220, za njih sam i aranžirao i svirao klavijature. Bilo je to lijepo vrijeme, puno druženja i dobre glazbe, svirali su se evergreeni, a u mom repertoaru uvijek je bilo puno hrvatskih skladatelja jer su imali fenomenalne stvari.

→ Kada su nastale vaše prve skladbe i kako ste se uspjeli plasirati kao skladatelj hitova?

- Prve skladbe radio sam još s deset godina, kada sam imitirao svog profesora Matza. Međutim, krajem pedesetih počeo sam pisati šlagere koje sam uporno slao na festivale, ali nikako nisam uspijevao. Tek 1960. godine uspio sam ući na prvi dječji festival koji je organizirala Jugoslavenska radio-televizija, i to s pjesmom „Zekini jadi“. Pjesma je postala silno popularna, pa se i dandanas pjeva.

Godinu dana kasnije sudjelovao sam na Zagrebačkom festivalu u Studentskom centru, a imao sam sreću da sam od pjevača svojih skladbi imao i Ivu Robića i Gabi Novak i Zdenku Vučković i Ivicu Šerfezija, dakle svu prvu ligu nekadašnje države. Uspjeh nije izostao. Tako da sam dobio nagradu publike za pjesmu „Cvrčak i mrav“, te nagradu žirija za „Pisano u noći“. Može se reći da sam u svojoj karijeri imao dobar start, a to je kao i u športu. Još ako znate održavati tempo, uspjeh je zajamčen.

→ Dakle, početak vaše velike karijere obilježili su festivali i popularni hitovi, a ne mjuzikli, kao što to mnogi misle?

- Imao sam sreće da sam tada radio s gotovo svim najvećim našim pjevačima. Radio sam ploče s Ivom Robićem, Vicom

NOVI PEUGEOT RCZ

MOTION & EMOTION

PEUGEOT

Vukovom, Gabi Novak, Terezom Kesovijom, Arsenom Dedićem, Oliverom Dragojevićem, Josipom Lisac, Anom Štefok, Zdenkom Vučković, Kićom Slabincem, Višnjom Korbar, Đimijem Stanićem, a i Radojkom Šverko, s kojom sam ostvarivao najveće uspjehe.

→ Je li u to vrijeme među svim tim velikim izvođačima postojala veća povezanost nego što je to slučaj s izvođačima u svijetu popularne glazbe danas?

- Svakako, ali mi smo imali i sreću da je postojao Jugoton, koji je bio naklonjen hrvatskoj glazbi. Makar, u vrijeme kad sam ja počinjao, bilo je teško s našom glazbom jer su svi htjeli snimati strane stvari. No, hrvatska glazba imala je svoje mjesto. Bio je tu i Radio Zagreb, gdje se puno snimalo, ali se i vodila velika briga o našem jeziku, pa se pazilo na svaki akcent, za razliku od danas kada su krivi naglasci u pjesmama postali standard.

→ No, vaše skladbe i hitovi nisu dobivali priznanja samo na prostoru bivše Jugoslavije. Vrlo brzo okrenuli ste se i inozemnim festivalima...

- S odlaskom na inozemne festivale otvorio mi se novi svijet i bilo mi je to božanstveno, iako je u ono vrijeme užasno teško bilo uopće dobiti vize i putovati. Primjerice, kad sam

s majkom prvi put išao u London, njoj su čak 17 puta odbili putovnicu! Upravo na velikim inozemnim festivalima postizao sam najveće uspjehe, osvojio sam otprilike 50 nagrada diljem svijeta - od Rio de Janeira, Tokija, Los Angelesa, Seula, Malte, Tenerifa, Tel Aviva, Aleksandrije i još brojnih gradova.

→ Kako to da su festivali u to vrijeme imali tako velik glazbeni značaj?

- Festivali su bili jako velika stvar 60-ih, a pogotovo između 70-ih i 80-ih godina. Tada su bili jedina "rampa" gdje se moglo lansirati nove pjesme. Ne samo pjesme, nego i nove ličnosti u svijetu glazbe. Bilo je to zlatno vrijeme festivala, a ja sam imao sreću da sam tako upoznao najveće svjetske zvijezde. No, i naši su pjevači u svijetu ostavljali velik dojam. Tako je, primjerice, Radojka Šverko osvajala nagrade i plijenila pozornost gdje god se pojavila. Tada je bilo i novca, a i gradovi su se znali turistički lansirati preko festivala, na koje je dolazila i svjetska vrhuška.

Nažalost, sve se to ugasio. Danas je drugo vrijeme, i to treba prihvatiti. Danas su međunarodni festivali velika rijetkost. Oni bi trebali ponovo zaživjeti, ali na drukčiji način, trebalo bi pronaći novu formulu za njih. Ne treba se držati starih i nostalgičnih načina održavanja festivala, već oni

trebaju evoluirati, a tu veliku ulogu mora odigrati i internet i novi mediji.

→ Nisu li ti festivali prije ipak davali daleko pamtljivije i dugovječnije melodije?

- Mislim da je danas problem u površnosti. Danas je bitno da se neka stvar napravi, a više nema dovoljno jakih skladatelja. Svi ti festivali, koji su nekad uspijevali u svijetu, temeljili su se na dobrim skladateljima i dobrim pjevačima. Danas produkcija preuzima glavnu ulogu, dovoljno je biti spretnan u glazbenom studiju, imati najkvalitetniju tehniku i efekte, a gubi se invencija skladatelja. Kompozitorska inovativnost i originalnost ipak bi trebali biti temeljni, no u ovo vrijeme melodija se gotovo u potpunosti izgubila. A kad pogledate povijest glazbe, kad pogledate koji su najveći hitovi koji su ostali do danas, vidjet ćete da imaju upravo melodiju u prvom planu.

→ Tek nakon što ste se dokazali kao skladatelj hitova koji su osvajali festivale, krajem 60-ih godina upustili ste se u novi žanr koji će na neki način postati kruna vaše karijere - počeli ste pisati mjuzikle...

- I mjuzikli su me kao forma jako zaokupljali još od djetinjstva, jer sam imao sreću da je Američka čitaonica u Zagrebu

tad posuđivala gramofonske ploče, pa sam poslušao sve te njihove mjuzikle i filmsku glazbu. Može se reći da sam još kao gimnazijalac poznavao svu recentnu glazbu u Americi. U šezdesetima sam užasno htio raditi upravo mjuzikle, jer sam obožavao kazalište i osjećao da je to moja forma. Još u vojsci u Mostaru bio sam u vojnoj glazbi, gdje sam radio glazbu za komad „Stvaranje svijeta“. Ta je predstava igrala u Beogradu, te su mi nakon nje rekli da napišem neki mjuzikl. Tada sam već slovio za najvećeg hit-makera Jugoslavije i to mi je bio izazov.

Međutim, svaki libreto koji sam dobivao iz kazališta ništa ne bi valjao, a bez dobrog libreta nema ni dobrog mjuzikla. No, u to su me vrijeme i dirigent Ferdo Pomikalo i tadašnji direktor kazališta „Komedija“ Vlado Štefančić počeli nagovarati da napišem mjuzikl. Tako sam počeo tražiti libretista. Nakon što sam u HNK-u pogledao dramu Milana Grgića „Hranjenik“, to je bilo to. Upoznali smo se i sasvim prirodno došlo je do suradnje, te smo napravili naš prvi mjuzikl „Velika trka“.

Mjuzikl je imao dosta velik uspjeh, kasnije je igrao i u Rijeci i Beogradu, i to u velikoj produkciji. No, bio je politički problematičan, jer se radilo o bitci za vladara zemlje, a u toj trci diktator postaje jedan imbecil. Bilo je škakljivo, no Vlado Štefančić je uspješno smirio strasti pa nismo imali većih problema. Ali, to je definitivno otvorilo prostor za hrvatski mjuzikl.

→ Sljedeći je bio jedan od najvećih i najpoznatijih hrvatskih mjuzikala, „Jalta, Jalta“. Kako je zapravo nastao?

- Milan Grgić i ja nakon prvog smo mjuzikla postali veliki prijatelji. Redovito smo razgovarali o raznim temama, pa i o tome što bismo mogli raditi sljedeće. Jednoga dana rekao mi je da čita Churchillove memoare, izvrsnu knjigu koju bi svaki intelektualac trebao pročitati. Kazao sam mu da iz te knjige pokuša nešto izvući, jer se doticala mnoštva različitih tema. Već drugi dan me nazvao i rekao da je pronašao izvrsnu stvar - konferenciju na Jalti. Odmah nam se učinilo dobrom idejom jer su tu bile uključene sve svjetske velesile i davalo je puno prostora za dobru priču. I tada smo odlučili da ćemo krenuti od kraja mjuzikla, a ne od početka. Kraj je morao biti najbombastičniji, najbolje od svega. A baš u to vrijeme, kako sam stalno išao na svjetske festivale, Yamaha je organizirala jedan festival u Tokiju pa smo se odlučili okušati.

→ Dakle, i „Jalta, Jalta“ je na neki način krenula od festivala?

- Milan Grgić i ja napravili smo tu zadnju pjesmu za mjuzikl, ja sam njemu melodiju otpjevao i odsvirao preko telefona, a kasnije je on meni također telefonom izdiktirao tekst. Tako je nastala pjesma „Neka cijeli ovaj svijet“. Kada su stigle propozicije za festival u Tokiju, Vice Vukov je otpjevao pjesmu uz klavir, sve je snimljeno na običan kasetofon i poslali smo snimku u Japan. Pjesma nam je otvorila vrata - primili su nas na festival. Na kraju smo svi otišli u Tokio, a Grgića smo morali predstaviti kao direktora tvrtke, a ne tekstopisca, jer je bilo gotovo nemoguće sve to uskladiti ako ste dolazili iz komunističke zemlje...

Na tom smo festivalu osvojili drugu nagradu, vjerojat-

‘Na velikim inozemnim festivalima postizao sam najveće uspjehe, osvojio sam otprilike 50 nagrada diljem svijeta - od Rio de Janeira do Tokija, od Los Angelesa do Seula. Bilo je to zlatno vrijeme festivala, a ja sam imao sreću da sam tako upoznao najveće svjetske zvijezde’

no zato što nismo imali veze, no s obzirom na reakcije publike i takav uspjeh u velikoj svjetskoj konkurenciji, bili smo sigurni da će to biti sjajna pjesma.

Tada smo napravili i predstavu do kraja, a premijera je doživjela silan uspjeh. Ja sam bio uvjeren da će sve dobro proći, dok Grgić od žvirciranja nije ni gledao premijeru. No, predstava je ipak bila pomno pripremana, svaku pjesmu i svaku scenu dobro smo razradili, a Vlado Štefančić je to izvrsno režirao i producirao. Hvala Bogu, predstava još uvijek živi, igra se trenutačno i u Zagrebu i u Osijeku, kao i u komornoj verziji obitelji Surian. Igrala je ukupno u nekih 20 verzija, a odigrano je više od 2000 predstava. Igrala je svojevremeno i u Beogradu, i to je bila zaista grandiozna produkcija.

→ **Kako danas gledate na glazbenu aktualnost tog mjuzikla, budući da ga gledaju i njime ostaju oduševljene stalno nove generacije?**

- Ponosan sam jer su mi brojni glazbenici došli i rekli da su mnogo naučili upravo na „Jalti“. Neki su ljudi predstavu pogledali i po 50 puta... Uspjeli smo postići savršenu dramaturgiju, i glazbenu i tekstualnu. U toj je glazbi uspješno, kao što uvijek nastojim da bude, to što su melodija i harmonije bogate. Mislim da sam to izgradio upravo na tradiciji velikih skladatelja koje sam slušao od djetinjstva, počevši od Schuberta, Schumanna i Mendelsshona, pa sve do Georgea Gershwina, Harolda Arlena, ili Leonarda Bernsteina. Svemu tomu dao sam neki svoj stil i mislim da je na tim temeljima izrasla dugovječnost te glazbe.

Zato se neki moji šlageri sviraju i danas, upravo zahvaljujući bogatoj melodiji. Nije to, dakle, samo talent i nešto Bogom dano, već i puno znanja i proučavanja svjetskih majstora, ali i puno poliranja i rada na svakoj pojedinoj skladbi.

→ **„Jalta, Jalta“ uspjeh je pokazala i daleko izvan granica Hrvatske. Gdje je sve igrala?**

- Igrala je, primjerice, u Oslu i imala je uspjeha, no baš kad joj je krenulo tamo se promijenila vlada. Umjesto lijeve, na vlast je tada došla desna struja, koja je odmah skinula predstavu. Igrala je i u Beču, također dok socijalisti nisu izgubili izbore, pa su je tada željeli premjestiti u neko malo kazalište, ali se, nažalost, zbog smrti glumca predstava ugasila. Veliki trijumf je bio kada je „Jalta, Jalta“ igrala u Trstu, i to na talijanskom jeziku, u izvođenju kazališta „Komedijska“. Taj delirij, kada se sva publika sjatila prema pozornici, te ovacije, to nikad prije nisam doživio.

Imao sam ugovore za predstave u Londonu i New Yorku, ali da bi tamo zaživjela trebalo je ipak više novca i dobrih producenata.

„Tvoja zemlja“

U mnoštvu velikih hitova koje je Kabiljo napisao za naše najpoznatije pjevače i pjevačice, jedna od najpoznatijih pjesama svakako je „Tvoja zemlja“ koju je na Zagrebačkom festivalu 1971. godine otpjevao veliki Vice Vukov. No politika nije dala da pobijedi... I danas, nakon više od četrdeset godina „Tvoja zemlja“ često se izvodi i još kako rado sluša...

→ **Suradnja s Milanom Grgićem potrajala je i nakon „Jalte“, može se reći da ste bili plodan autorski dvojac.**

- S Grgićem sam, osim „Velike trke“ i „Jalte, Jalte“, napisao i „Dlakav život“, što je bila jedna urnebesno smiješna predstava, zatim „Ivana od leptira“, „Crveni otok“, „Car Franjo Josip u Zagrebu“, te naš najbolji mjuzikl - „Kralj je gol“. Mislim da je „Kralj je gol“ mjuzikl svjetskog kalibra i najbolje što smo nas dvojica napisali, ali nažalost nikad nije dobio dovoljno zapaženo mjesto.

→ **Zašto je ostao u sjeni „Jalte“ i nekih drugih mjuzikala?**

- Mjuzikl „Kralj je gol“ igrao je blizu sto puta, ali je mogao igrati neusporedivo više. No, dogodio se jedan splet loših okolnosti u kazalištu. Naime, nikad nisam u kazalištu doživio tako velik trijumf i ushićenje kao kod te predstave. I mediji su pisali da će uspjeh nadmašiti „Jaltu, Jaltu“. To se moglo dogoditi, ali je predstavu trebalo igrati u kontinuitetu, no vrlo brzo je napravljena pauza u igranju od

tri mjeseca i to je „ubilo“ predstavu. I dalje guram taj mjuzikl u Hrvatskoj, ali kazališta imaju sve manje sluha, iako se predstava već dokazala.

→ **Jeste li pokušali u inozemstvu?**

- Svojevremeno smo našli i producenticu koja je htjela taj mjuzikl postaviti u Londonu. Međutim, dogodilo se nešto zanimljivo: iz Londona su poslali svoje ljude da potajno pogledaju predstavu u Hrvatskoj pa su onda oni sami, prema toj temi, napravili svoju predstavu. Obilo im se u glavu, jer njihova predstava nije uspjela.

→ **U Hrvatskoj ste postali svojevrsan sinonim za mjuzikle, i mnogi su u vama tražili glazbeni uzor. Koji su vaši uzori u svijetu mjuzikla?**

- Svakako mogu izdvojiti Stephena Sondheim, koji je fenomenalan skladatelj. Potpuno je originalan i na neki način otkvačen. Obožavam njegov mjuzikl „Sweeney Todd“ koji sam imao sreće pogledati u Londonu neposredno nakon premijere. On nije toliko popularan i na prvu loptu, ali je genijalan.

Volim i Gershwina, ali njegov je hendikep bio što nikad nije radio s jakim libretima, iako su tekstovi pjesama koje je pisao njegov brat Ira genijalni. Ne treba ni spominjati Andrewa Lloyda Webbera koji je senzacionalan, a osim što je sjajan skladatelj zna birati dobre suradnike i ima fantastičan smisao za menadžment.

Sjajni skladatelji su svakako i Richard Rodgers, Burt Bacharach, Harold Arlen, a tu je i Jerome Kern, kojeg nazivaju i ocem suvremenog mjuzikla, a koji je napisao mjuzikl „Plo-

Ljudi nam vjeruju jer i mi smo skinuli dioptriju

Oftalmološki klinika Svjetlost.

10 liječnika i 7 medicinskih sestara

Milijunima ljudi koji su skinuli dioptriju i oslobodili se naočala i kontakata. Sve to zahvaljujući stručnosti i iskustvu naših liječnika i sestara. Zbog toga smo postali najpopularnija oftalmološka klinika u Zagrebu.

www.svjetlost.hr

www.facebook.com/oftalmolog.svjetlost

Zagreb, Hrvatska, Brijuni, Dubrovnik, Makarska, Ploče, Rijeka, Šibenik, Trogir, Zadar
Tel: +385 (0)1 4811 1111, +385 (0)1 4811 1112, +385 (0)1 4811 1113, +385 (0)1 4811 1114

veće kazalište“, gdje je koristio dramaturgiju kakvu je imao Wagner.

→ Što čini dobar mjuzikl?

- Mora se krenuti od dobrog libreta, no čak ni priča ne mora biti toliko sjajna, ako su dobri glazba i produkcija. Sve se, svakako, tu mora uskladiti: dobar skladatelj, dobri tekstovi pjesama i aranžmani, a strašno je bitna dramaturgija. Također, u posljednjih 20 godina nezaobilazne su postale i sve te tehničke „ludorije“, koje donose bogatstvo produkcije i uspjeh.

→ Velik ste uspjeh postigli i filmskom glazbom. Kako ste se pronašli u tim vodama?

- Oduvijek sam bio očaran filmom, tako da je logično da sam se okrenuo i filmskoj glazbi. Imao sam sreću jer je u Zagrebu postojao Filmski autorski studio, u kojem su mnogi mladi autori radili svoje prve filmove. Zahvaljujući fotografu Branku Gavrinu, 1971. došao sam u vezu s Lordanom Zafranovićem, koji je radio svoje prve filmove, a ja sam već bio poznat kao skladatelj. Glazbu za nekoliko Zafranovićevih filmova napisao sam u stilu ozbiljne glazbe, i svi su bili fascinirani kako jedan skladatelj šlagera i tadašnjih hitova može raditi i tako ozbiljnu filmsku glazbu. Od tada su me mnogi počeli kontaktirati za ozbiljnu glazbu i ti angažmani traju do današnjih dana.

A od te suradnje sa Zafranovićem počeo je i moj put filmskog skladatelja. Radio sam sa svim najvećim hrvatskim redateljima - Mimicom, Ivandom, Kljakovićem, Bulajićem, Hadžićem, Grličem, Arhanićem, Tadićem...

→ Završili ste i u Hollywoodu...

- U to je vrijeme Hollywood promijenio pristup filmskoj glazbi, pa je počeo angažirati *hit-makers*, a ne samo filmske skladatelje. Postali su im zanimljivi ljudi koji su bili vezani uz pop glazbu, a koji su ujedno bili i dobri aranžeri i orkestratori. Meni je tada bilo stalo i da se malo probijem na vanjsko tržište. Kako je „Jadran film“ bio jedno od najjačih mjesta za koprodukcije u svijetu, bilo smo povezani sa zapadnim zemljama.

Davor Antolić, koji je bio poznati glumac i montažer u Hollywoodu, sa sobom je imao i gramofonsku ploču moje filmske glazbe. Dao ju je nekom svom prijatelju, a ovaj ju je pak prosljedio producentu koji se spremao snimati film „Gymkata“ na ovim prostorima. Taj producent je, čim je stigao u Zagreb, izravno iz zračne luke sa svojom suradnicom došao k meni doma. Rekao mi je da radi za Metro Goldwyn Mayer i da je čuo moju glazbu, te da želi da mu ja skladam glazbu za novi film. Tražio je ideju za glazbenu temu, a ja sam mu pustio jednu skladbu nekog sovjetskog skladatelja. On je odmah rekao da je to točno pravac koji želi, i stvari su se brzo zbivale - Jadranfilm mi je dao veliki simfonijski orkestar, napravio sam glazbu za film, pozvali su me u MGM i tako sam probio led za Hollywood.

Tako sam napravio glazbu za nekoliko filmova, ali mi se nije dalo više ostajati tamo. Naime, počeli su mi nuditi i neke loše filmove i reklame, pa je već bilo teže raditi u tim okolnostima, a i htio sam vratiti zagrebačku kvalitetu života. Možda najpoznatiji film za koji sam radio bio je „Scissors“ (Škare) sa Sharon Stone iz 1991. godine.

Također, veliko mi je priznanje i što je najpoznatija diskografska tvrtka za filmsku glazbu „Varese Sarabande“ iz Los Angelesa izdala moju glazbu iz filma „Sky Bandits“ koju sam snimio u Londonu s National Philharmonic Orchestrom i dobio sjajne kritike. Za svoju 25 godišnjicu izdali su kompilaciju najboljih brojeva, a jedino smo Morricone i ja ušli od živućih europskih skladatelja.

→ Kako pristupate procesu skladanja, rađanju nove melodije?

- Uvijek imam brdo ideja, ali za svaku ideju treba dobro sjesti i razraditi je. Relativno sam brz orkestrator i aranžer, ali si u procesu skladanja uvijek dajem vremena. Sad pišem ozbiljnu, komornu glazbu koja se izvodi. Volim slušati izvedbe glazbe koju sam napisao, mislim da je to velika sreća svakog skladatelja. S obzirom da ne uspijevam doći na scenu sa svojim novim mjuziklima, onda sam se okrenuo ozbiljnoj glazbi.

No, tu i tamo napišem i koju zabavnu pjesmu, moguće je da ću nešto poslati i na Zagrebački festival, možda i na Splitski. No, neki moji dragi pjevači i pjevačice više ne žele ići na festivale, pa se i manje koncentriram na taj opus.

→ Unatoč svim silnim uspjesima, kažete da ste se za svaki novi projekt morali pošteno izboriti i da je to ponekad borba s vjetrenjačama. Je li kod nas teže nešto napraviti nego u inozemstvu?

- Kod nas je ta potreba borbe jako naglašena. Ne znam je li to nešto u našem mentalitetu, da ne volimo i kočimo tuđi uspjeh, no svaki put sam se morao boriti ispočetka. Svugdje je u svijetu borba neminovna jer je velika konkurencija. Ipak, kod nas, barem što se mjuzikla tiče, nije bilo velike konkurencije, pa mi nije razumljivo zašto je toliko teško postaviti domaći mjuzikl u nekom od hrvatskih kazališta. Nije ni čudo da nemamo veću konkurenciju u žanru mjuzikla, kad se ljudi obeshrabreni najčešće i ne žele u to upuštati. A strukture, državne i gradske, uvijek se premalo posvećuju i obaziru na kulturu, pa ljudi gube volju u tim borbama.

→ Kada su vam za nove mjuzikle neka vrata ostala zatvorena, okrenuli ste se drugim projektima. O čemu se radi?

- Kada sam vidio da ne mogu progurati nove mjuzikle, opet sam se više okrenuo ozbiljnoj glazbi. Napisao sam operu „Casanova u Istri“ čije će arije izvoditi i studenti Muzičke akademije u Hrvatskom društvu skladatelja. Ta je opera premijerno izvedena u Rijeci 2009. i izvrsno je prošla, u vrsnoj režiji Krešimira Dolenčića i pod dirigentskom palicom Ive Lipanovića, a sada se trudim da ta opera dođe i u HNK, jer je pisana za svjetski poznatog Georgia Suriana. Nadam se da će i za to biti sluha i prilike.

Uglavnom, to je bila prva nova opera u Rijeci nakon više od 49 godina, no i tu se mogao vidjeti odnos državnih vlasti prema kulturi, jer su na dan premijere nekim drugim poslom u Rijeci bili i tadašnja premijerka i ministar kulture, ali nisu došli ni pogledati operu, pa čak nisu poslali ni brzojav.

→ Vi ipak čuvate brojne nove projekte spremne za postavljanje na pozornice. Možete li izdvojiti neke?

‘Možda najpoznatiji holivudski film za koji sam radio glazbu bio je „Scissors“ (Škare) sa Sharon Stone iz 1991. godine’

- Imam u pripremi jedan balet prema libretu Veljka Barbierija „Apoksiomen“, međutim još nemam nikakvog odgovora iz HNK za realizaciju tog projekta. Imam i okosnicu libreta za operu „Gurman“, također prema romanu Veljka Barbierija. Spreman imam i mjuzikl „Krapci“ o krapinskom pračovjeku, ali i mjuzikl „Madam Hamlet“, za koji sam napisao i libreto, dok je Mate Maras napisao tekstove pjesama. Tu je i jedan veliki projekt o našem najvećem majstoru stripa, Andriji Mauroviću. Svi ti projekti stoje i čekaju da naša kazališta ponovno počnu otvarati vrata originalnim domaćim kulturnim djelima.

→ Cijeli ste život slobodni umjetnik. Unatoč tolikim djelima, skladbama i uspjesima, nijedna kazališna kuća nije vas „prisvojila“. Kako je bilo raditi i graditi karijeru u toj stvaralačkoj „nesigurnosti“?

- Nikad nisam bio u radnom odnosu u pravom smislu te riječi. Možda bi se moglo brojiti da sam u radnom odnosu bio tek mjesec dana, i to u Parizu, dok sam radio za jednu od najvećih izdavačkih kuća, Salabert. Tamo sam dosta stvari aranžirao, i dosta naučio o *show businessu*, djelomično sam tamo i živio. Tada mi je u Francuskoj prilično pomogla Tereza Kesovija, koja je tamo bila velika zvijezda, a ja sam joj pisao aranžmane. Izvrsno mi je snimila i nekoliko pjesama.

No, ne treba misliti da nije bilo trenutaka kada sam bio zabrinut za svoju egzistenciju. Bilo je u mojoj karijeri i velikih problema. Pogotovo je kod nas bio problem nakon Titove smrti, kada se dosta toga ugasio, nije više bilo toliko radijskih i televizijskih emisija za koje sam mogao aranžirati. No, uvijek je u mojoj karijeri bilo uspona i padova, ali čovjek mora vjerovati u sebe. Nije lako biti slobodnjak, ali da krećem ispočetka opet bih isto. Ali, ipak mislim da me toj ustrajnosti najviše naučilo to što sam cijeli život športaš. Naučio sam dobivati i gubiti, ali nikad se ne predati.

→ Unatoč činjenici da kažete kako su ljudi obeshrabreni tretiranjem kulture, vjerujete li i danas u hrvatski talent i potencijale?

- Uvijek vjerujem, jer je Hrvatska prepuna nadarenih ljudi. Ali, ne vjerujem u strukture. Svo znanje počinje od ulaganja u obrazovanje i kulturu, a u kulturu naše vlasti ulažu najmanje. Najveći je paradoks i to da mi u zemlji nemamo nijedno glazbeno kazalište. Svi naši HNK-ovi, ali i kazalište „Komedija“, samo su dijelom glazbena kazališta, ali nemamo pravo glazbeno kazalište, što imaju gotovo sve civilizirane zemlje u svijetu.

Ja se od prvog dana karijere borim za to, ali kod nas su uvijek neke adaptacije, ali nikad se ne pokreće taj projekt, iako mislim da bi nam gradnja glazbenog kazališta trebala biti nacionalni kulturni imperativ. ¶

